

КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА

Пропозиції підготували експерти: Юлія Кириченко, Богдан Бондаренко.

Громадські організації, які входять до експертної групи РПР:

- Центр політико-правових реформ

Проблеми, які має вирішити реформа

Конституція України після змін у 2004, 2010 та 2014 рр., внесення яких відбувалося з порушенням конституційної процедури, не може бути правовим фундаментом ефективної організації держави і суспільства та приречена на ігнорування з боку як держави, так і суспільства. Органи державної влади (насамперед вищі) при виконанні владних повноважень часто керуються політичною доцільністю та маніпулюють конституційними положеннями. Конституційні норми є деклараціями, а конституційний механізм державної влади змінюється залежно від зміни нестабільних політичних інтересів.

Посадові особи, винні в порушенні Конституції України, не понесли ані політичної, ані юридичної відповідальності. Окрім бездіяльності влади, причиною цього є і низька обізнаність громадян про її положення. Понад 50% громадян не читали Основний Закон.

Також конституційні норми містять низку суттєвих змістовних недоліків: нечіткість принципу народовладдя, зокрема декларативність права народу змінювати та встановлювати конституційний лад, декларативність конституційних прав людини і громадянина встановлюють залежність народних депутатів від лідера політичної сили (імперативний мандат), невідповідність статусу Президента України його повноваженням, конституційний спосіб формування Уряду закладає конфліктність у його майбутню роботу як команди, встановлює неефективну систему центральних органів виконавчої влади, унеможлиблює адміністративно-територіальну реформу та завершення реформи децентралізації тощо.

Як наслідок, нестабільна і нечітка Конституція України є недієвою та не може стати базою для вкрай необхідних суспільству реформ – політичної, адміністративної, реформи місцевого самоврядування та децентралізації.

ЦІЛЬ 1. Дієва легітимна Конституція України

1. Розробити комплексні конституційні зміни через інклюзивний процес, широкі громадські консультації та з урахуванням рекомендацій Венеціанської комісії.
2. Змінити Конституцію України відповідно до конституційної процедури.
3. Посилити роль громадянського суспільства в конституційних процесах через підняття обізнаності громадян з ідеологією конституціоналізму та положеннями Конституції України.

Рішення приймає: Верховна Рада України, український народ через всеукраїнський референдум, якщо зміни будуть вноситися до I, III, XIII розділів Конституції України.

ЦІЛЬ 2. Держава забезпечує реалізацію конституційних прав і свобод

1. Встановити реалістичні соціально-економічні права громадян у Конституції України, виходячи зі збалансованості зобов'язань та ресурсів держави.
2. Встановити ефективні механізми гарантування конституційних прав і свобод, зокрема забезпечити реалізацію всіх конституційних прав і свобод людини і

громадянина на рівні закону (брати участь у державному управлінні через всеукраїнський та місцеві референдуми тощо).

Рішення приймає: Верховна Рада України.

ЦІЛЬ 3. Механізм державної влади, спроможний ефективно управляти державою в інтересах українського суспільства

1. Закріпити баланс гілок влади в межах парламентсько-президентської республіки, який унеможливить узурпацію влади будь-ким із вищих посадових осіб.

2. Посилити парламентаризм, зокрема скасувати імперативний мандат народного депутата, змінити порядок ухвалення законів Парламентом разом із запровадженням різних видів законів, закріпити ключову роль Парламенту у формуванні Уряду.

3. Закріпити статус Уряду, який би надав можливість ефективно розробляти і впроваджувати єдину державну політику. Для цього посилити роль Уряду в законотворчому процесі та його відповідальність перед Парламентом. Посилити роль міністра у формуванні державної політики у відповідній сфері.

4. Чітко розподілити сфери відповідальності між Президентом України та Урядом.

Рішення приймає: Верховна Рада України.

ЦІЛЬ 4. Децентралізована влада в умовах сформованого спроможного місцевого самоврядування

1. Закріпити в Конституції України оптимальну для формування спроможного місцевого та регіонального самоврядування адміністративно-територіальну систему.

2. Закріпити на конституційному рівні спроможне місцеве самоврядування, тобто встановити гарантії забезпечення матеріальними, фінансовими та організаційними ресурсами органів місцевого самоврядування для здійснення ними власних і делегованих повноважень.

3. Встановити ефективний державний контроль за законністю діяльності органів місцевого самоврядування.

Рішення приймає: Верховна Рада України.

ЦІЛЬ 5. Діє ефективний механізм захисту Конституції України

1. Передбачити дієві процедури відповідальності Президента України, народних депутатів, урядовців за порушення Конституції України, зокрема спростити процедуру імпічменту Президента України, обмежити депутатську недоторканність.

2. Встановити гарантії формування та діяльності незалежного та професійного Конституційного Суду України, який буде спроможний захистити Конституцію України правовими засобами.

3. Забезпечити кримінальне покарання винних посадових осіб у порушенні Конституції України під час зміни Конституції 2004 року, зміни Конституції через Конституційний Суд 2010 року, порушенні конституційних прав людини і громадянина під час Революції Гідності.

Рішення приймає: Верховна Рада України, щодо кримінального покарання – суд за поданням Генеральної прокуратури України.